

นโยบาย “ประชานิยม” กับการสร้าง/ลด
“ความเหลื่อมล้ำ” และ “ความไม่เป็นธรรม” ทางเศรษฐกิจ:
ข้อเสนอเชิงประจักษ์ว่าด้วยการแบ่งสรรผลประโยชน์ในธุรกิจค้าข้าวของไทย*

The “Populism” Policy and Building/Diminishing
Economic “Inequality” and “Unfairness”:
Empirical Suggestion on Pork-Barrel in Thailand’s Rice
Trading Business

นายกิตติศักดิ์ เจมิสิทธิประเสริฐ**

นายธนพร ศรียากุล***

ดร.ชยงการ ภมรมาศ****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่าง ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารในตลาดโลก กับผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ และ ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ กับผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ เพื่อชี้ให้เห็นการแบ่งสรรผลประโยชน์ในธุรกิจค้าข้าวของไทย ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 3 ฝ่าย ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกข้าว

* ระยะที่ 2 ของบทความวิจัย เรื่อง “(ความไร้) อำนาจของรัฐในยุคโลกาภิวัตน์: ข้อเสนอเชิงประจักษ์ว่าด้วยการกำหนดราคาข้าวเปลือกภายในประเทศของไทย” เสนอในการประชุมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 11 ประจำปี 2553 วันที่ 25-26 พฤศจิกายน พ.ศ.2553 ณ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พัฒนาขึ้นตามข้อเสนอแนะของ ศาสตราจารย์ ดร.ผาสุก พงษ์ไพจิตร สำหรับเสนอในการประชุมทางวิชาการสังคมวิทยาระดับชาติ ครั้งที่ 4 โดย คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา วันที่ 18-19 มิถุนายน พ.ศ.2555 ณ โรงแรมมิราเคิลแกรนด์ กรุงเทพมหานคร คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คุณจินตนา ชัยวรรณการ รองอธิบดีกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ คุณสุทัศน์ ราชเรืองระบิน ผู้อำนวยการกลุ่มงานข้าวและผลิตภัณฑ์ สำนักส่งเสริมการค้าสินค้าเกษตร กรมการค้าภายใน คุณเพริมา ดำริธรรมนิจ นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการ ประจำคณะผู้แทนถาวรไทยประจำองค์การการค้าโลก ณ นครเจนีวา กระทรวงพาณิชย์ และ เขียว ช. (นามสมมติ) ผู้ประกอบการ แถบภาคเหนือตอนล่าง สำหรับข้อมูล คำแนะนำ ตลอดจน ความช่วยเหลืออันเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

** นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

*** นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และอาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร

**** หัวหน้าสาขาวิชาการเงินและการธนาคาร คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร

โรงสี และ ผู้ส่งออก ภายใต้ปฏิบัติการของนโยบายภาครัฐ ก่อนและหลังนโยบายประชานิยม กล่าวคือ การรับจำนำข้าวเปลือก และการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว อันก่อให้เกิดการแบ่งสรรผลประโยชน์ในทางที่สร้างหรือลดความเหลื่อมล้ำ รวมถึงความไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจ ตลอดจนเปรียบเทียบผลของการนำนโยบายประชานิยม ทั้ง 2 รูปแบบมาปฏิบัติ ในมติดังกล่าว เพื่อสรุปเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายต่อไป คณะผู้วิจัยนำข้อมูลอนุกรมเวลาของราคาข้าวสารในตลาดโลก ราคาข้าวสารภายในประเทศ และราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ มาแปลงให้อยู่ในรูปของผลต่างอันดับที่ 1 ด้วยวิธีผลต่างอันดับที่ 1 ก่อนวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์ถดถอย

ผลการวิจัย จากการวิเคราะห์การถดถอย พบว่า ทั้ง 2 คู่ ล้วนมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 ทั้งก่อนและหลังการนำนโยบายประชานิยมมาใช้ โดยที่แบบจำลองโครงสร้างสัดส่วนการแบ่งสรรผลประโยชน์ ระหว่าง เกษตรกรผู้ปลูกข้าว โรงสี และผู้ส่งออก ก่อนการนำนโยบายมาใช้ คือ 68-2-30 หลังการนำนโยบายประชานิยมมาใช้ คือ 17-22-61 ทั้งนี้ เมื่อจำแนกนโยบายประชานิยมออกเป็น การรับจำนำข้าวเปลือก และการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว พบว่า แบบจำลองโครงสร้างสัดส่วนการแบ่งสรรผลประโยชน์ ของการรับจำนำข้าวเปลือก คือ 17-22-61 ตามลำดับ จึงนับเป็นนโยบายที่มีแนวโน้มสร้างความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจให้ทวีความเข้มข้นยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับ การประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ที่เท่ากับ 87-4-9 ซึ่งมีแนวโน้มที่จะช่วยลดปัญหาดังกล่าว

คำสำคัญ: ประชานิยม การรับจำนำข้าวเปลือก การประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว

Abstract

This research aims to analyze two relationships: firstly, between the first difference of world market prices of rice and that of domestic market prices of rice; and secondly, between the first difference of domestic market prices of rice and that of domestic market prices of paddies. The objective is to demonstrate the pork-barrel, that is, the benefit sharing among different groups of people, in Thailand's rice trading business among the stakeholders, namely, the rice farmers, the rice millers, and the exporters, under the conduct of the government before and after its populism policy, involving the regimes of paddy pledging and the rice farmers' income guarantee, which has created the pork-barrel in a way that has built or diminished economic inequality as well as unfairness. The study further compares the outcomes of the implementations of both patterns of populism policy so as to finally formulate a policy suggestion. The researchers use time series data of world market prices of rice, domestic market prices of rice, and domestic market prices of paddies, and transform them to the pattern of first differences applying the first-difference method. Next, regression analysis is applied to the transformed data.

Research results from the regression analysis indicate that both relationships under the study have the same direction at the statistical significance level of 0.01 both before and after the implementation of populism policy. The benefit sharing (pork-barrel) structural model among rice farmers, rice millers, and exporters, before the policy implementation indicates a proportion of 68-2-30, whereas it becomes 17-22-61 after the implementation. After classifying the populism policy as two different regimes of paddy pledging and rice farmers' income guarantee, it is observed that the benefit sharing structural model for the paddy pledging scheme is 17-22-61, which shows a tendency to generate deeper economic inequality and unfairness than those under the rice farmers' income guarantee scheme, which seems to mitigate such problem at the benefit sharing of 87-4-9.

Keywords: populism, rice pledging, rice farmers' income guarantee

บทนำ

“ความเหลื่อมล้ำ” และ “ความไม่เป็นธรรม” ทางเศรษฐกิจ

ภายใต้สภาวะความขัดแย้งอย่างรุนแรงของสังคมไทยในปัจจุบัน ปัญหาที่ได้รับการกล่าวขานถึงว่าเป็นต้นเหตุที่แท้จริงของวิกฤติการณ์ครั้งนี้ (เยาวเรศ หยดพวง, 2554) ตลอดจนเป็นเรื่องใหญ่ (ไทยโพสต์, 2552) ที่ต้องการการแก้ไขอย่างเร่งด่วน (ผู้จัดการออนไลน์, 2554) ในฐานะ “วาระแห่งชาติ” ก็คือ “ความเหลื่อมล้ำ” และ “ความไม่เป็นธรรม” ของพี่น้องประชาชนที่อาศัยอยู่บน “แผ่นดินเดียวกัน แต่เหมือนอยู่คนละโลก”

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมทาง “เศรษฐกิจ” ซึ่งเป็นด้านที่มีความขัดแย้งมากที่สุด (สฤณี อาชวานันทกุล, 2554: 38) นอกเหนือไปจาก “สิทธิทางการเมือง” และ “โอกาส” (เยาวเรศ หยดพวง, 2554) ใน “การเข้าถึงทรัพยากรและบริการพื้นฐาน” (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2554)

ด้วยการพิจารณาข้อมูลเชิงประจักษ์ว่าด้วยภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ ที่ประมวลผลโดยสำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2553) ทำให้ทราบว่า แม้แนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจที่ผ่านมาของประเทศจะสามารถทำให้คนไทยส่วนใหญ่มีรายได้เพิ่มมากขึ้น (สฤณี อาชวานันทกุล, 2554: 38) ส่งผลให้สัดส่วนของคนจนลดลงจาก ร้อยละ 42.21 เมื่อ พ.ศ.2531 เหลือเพียง ร้อยละ 8.21 เมื่อ พ.ศ.2552

สวนทางอย่างสิ้นเชิงกับ “สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค” ของรายได้ ที่แทบจะไม่มีการเปลี่ยนแปลง นับจาก พ.ศ.2531 ที่ระดับ 0.487 กระทั่ง พ.ศ.2552 ที่ระดับ 0.485 ทำนองเดียวกับสัดส่วนรายได้ของประชากร ร้อยละ 20 ซึ่งจนที่สุดของประเทศ จากที่เคยได้รับส่วนแบ่ง ร้อยละ 4.58 (244 บาทต่อเดือน) กระโดดขึ้นมาเพียงเล็กน้อย อยู่ที่ ร้อยละ 4.79 (1,503 บาทต่อเดือน) ในขณะที่ประชากร ร้อยละ 20 ซึ่งรวยที่สุด ปรับลดส่วนแบ่งลงจาก ร้อยละ 54.37 (2,897 บาทต่อเดือน) หรือ 11.88 เท่าตัว เมื่อ

23 ปีที่แล้ว มาเป็น ร้อยละ 54.19 (16,993 บาทต่อเดือน) หรือ 11.31 เท่าตัว เมื่อ 2 ปีที่ผ่านมา

การกระจายรายได้โดยภาพรวมของประเทศในลักษณะเช่นนี้ จึงมีอาจปฏิเสธได้ว่า เข้าข่าย “รวยกระจุก จนกระจาย” (มติชนออนไลน์, 2554) เช่นเดียวกับที่เคย รวมถึงกำลังเกิดขึ้น ในอีกหลายประเทศทั่วโลก อันเป็นผลมาจาก ยุทธศาสตร์การพัฒนาและนโยบายที่เน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยละเลยการให้ความสำคัญกับเรื่องการกระจายรายได้และความมั่นคงอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ตลอดจนการป้องกันไม่ให้ความลักรั้งดังกล่าว ถ่างตัวสูงขึ้น (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2554: 7-9)

“ชาวนา” ชาย/หญิง ผู้ที่ทำงานหนักที่สุด แต่จนที่สุด

“ชาวนา” แม้จะได้ชื่อว่าเป็นอาชีพที่มีความสำคัญ ในฐานะผู้ผลิต “ข้าว” พืชอาหารหลักของประชากรภายในประเทศ และสินค้าส่งออกภาคการเกษตรอันดับ 1 รวมถึงมีปริมาณการส่งออกมากที่สุดในโลก ผู้ได้รับการยกย่องให้เป็น “กระดูกสันหลังของชาติ” ถึงขนาดมีบทเพลง ประพันธ์ไว้ว่า “กสิกรแข็งขัน เป็นกระดูกสันหลังของชาติ ไทยจะเรืองอำนาจ เพราะไทยเป็นชาติกสิกรรม” แต่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ที่มีอยู่มากถึง ประมาณ 3.7 ล้านครอบครัว (ธีระ วงศ์สมุทร, 2553) และแบกรับภาระอันหนักอึ้ง กลุ่มนี้ กลับต้องกลายมาเป็น ผู้ที่ “ทำงานหนัก” ที่สุด ขณะเดียวกับที่ “จน” ที่สุด ของสังคมไทย ไปพร้อมๆ กัน (ทิพวัลย์ สัจจันทร์, 2546: 40)

ธีระ วงศ์สมุทร (2553) บรรยายถึงความข้นแค้นดังกล่าว ว่าชาวนาไทยนั้น ยากจนทั้งในเชิงเปรียบเทียบ เมื่อเปรียบเทียบกับอาชีพอื่น และยากจนสมบูรณ์ คือจนจริงๆ หรือมีรายได้ต่ำกว่า “เส้นความยากจน” ด้วยเหตุผลนานัปการ ตั้งแต่ขนาดเนื้อที่นาที่ถือครองโดยเฉลี่ยเพียง 15 ไร่ น้อยกว่าขนาดคุ่มทุนขั้นต่ำที่ 35 ไร่ ปัญหาภัยธรรมชาติ ความแปรปรวนของราคา รวมถึงอำนาจในการต่อรองราคา (ที่ขึ้นอยู่กับราคาตลาดโลกเป็นสำคัญ) อันมีอยู่อย่างจำกัด (กิตติศักดิ์ เจิมสิทธิประเสริฐ, ธนพร ศรียากุล และ สุดาร์ตน์ รอดบุญส่ง, 2554)

สอดคล้องกับ สถิติข้อมูลความยากจนและการกระจายรายได้ ของสำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2553) ที่เปิดเผยว่าคนจนที่อยู่ในภาคการเกษตร (เกษตรกรทั้งประเทศ 5.7 ล้านครอบครัว ประกอบด้วยชาวนามากถึง 3.7 ล้านครอบครัว คิดเป็น ร้อยละ 65) ซึ่งมีอยู่มากกว่า 2 ล้านคนในปัจจุบัน นับเป็นประชากรส่วนใหญ่ของคนยากจนทั้งประเทศ ซึ่งมีอยู่ทั้งสิ้นราว 5 ล้านคน หรือมากกว่า ร้อยละ 40

นโยบาย “ประชานิยม” กับการสร้าง/ลด “ความเหลื่อมล้ำ” และ “ความไม่เป็นธรรม” ทางเศรษฐกิจ

ขณะที่ปริมาณผลผลิตภายในประเทศ ปริมาณการส่งออก ราคาในตลาดโลก รวมถึงเม็ดเงินหมุนเวียนในวงจรการค้าขายของไทย มีแนวโน้มปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ชาวนา ในฐานะผู้แบกรับภาระ รวมถึงความเสี่ยงสูงสุด กลับไม่สามารถก้าวพ้นวัฏจักร “ทำนาปีมีแต่หนี้กับซัง ทำนาปีมีแต่ซังกับหนี้” (ทิพวัลย์ สัจจันทร์, 2546: 41) เหล่านี้ย่อมสะท้อนให้เห็นถึงการดำรงอยู่ ของปัญหาความเหลื่อมล้ำ และความไม่เป็นธรรม ในการแบ่งสรรผลประโยชน์ ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ความพยายามในการคิดค้น และให้ความช่วยเหลือเชิงนโยบายโดยภาครัฐ เพื่อลดปัญหาความยากจน (นิพนธ์ พัวพงศกร และจิตรกร จารุพงษ์, 2553: (1-2)) รวมถึง ความเหลื่อมล้ำ ระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภคในเมือง (อัมมาร์ สยามวารา, เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง และ วัชรียา โตสงวน, 2524: 197) นับตั้งแต่ พ.ศ.2508 ด้วยนโยบายพยุงราคาข้าว หรือประกันราคาข้าวขั้นต่ำ

ผลจากปฏิบัติการของนโยบายดังกล่าว กลับก่อให้เกิดการกระจายค่าเช่าทางเศรษฐกิจอย่างไม่เป็นธรรม หนักข้อยิ่งขึ้น โรงสีกลายเป็นผู้ได้รับประโยชน์ส่วนใหญ่ ถึงร้อยละ 54 รองลงมาคือข้าราชการและนักการเมือง ร้อยละ 27 ผู้นำชาวนา ร้อยละ 6 ท้ายที่สุด ตกมาถึงมือของชาวนาเพียงร้อยละ 13 เท่านั้น (เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, 2527 อ้างใน นิพนธ์ พัวพงศกร และจิตรกร จารุพงษ์, 2553: (2-1))

ความล้มเหลวของมาตรการแทรกแซงราคาโดยตรง ทั้งในแง่ของการขาดทุน การไม่ประสบความสำเร็จในการพยุงราคา รวมถึงความเหลื่อมล้ำที่มีแนวโน้มจะยิ่งทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ภาครัฐจึงเปลี่ยนมาใช้มาตรการแทรกแซงกลไกตลาดทางอ้อม ด้วยวิธีรับจำนำข้าวเปลือกแทนตั้งแต่ปีการผลิต 2524/2525

ก่อนเริ่มเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญ เมื่อ พ.ศ.2544 สมัยรัฐบาล ทักษิณ ชินวัตร ด้วยการขยายเป้าหมายการรับจำนำ จากเดิม 2.5 ล้านตัน เป็น 8.7 ล้านตัน ขยายวงเงินกู้เป็นร้อยละ 100 ของราคาเป้าหมายนำ ก่อนจะกำหนดราคาเป้าหมายนำให้สูงกว่าราคาตลาดถึงร้อยละ 30 ในอีก 3 ปีการผลิตถัดมา

ผลการวิจัยของ นิพนธ์ พัวพงศกร และ จิตรกร จารุพงษ์ (2553: (2-4)) เกี่ยวกับการแบ่งสรรส่วนแบ่งผลประโยชน์ ของโครงการจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2548/2549 ซึ่งให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงจากการใช้นโยบายเมื่อกว่า 2 ทศวรรษที่ผ่านมา กล่าวคือ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์มากถึง ร้อยละ 37.25 รองลงมาคือผู้ส่งออกที่สามารถประมูลข้าวของรัฐได้ ร้อยละ 23.42 โรงสีที่เข้าร่วมโครงการ ร้อยละ 18.01 ค่าใช้จ่ายรัฐ ร้อยละ 13.69 ที่เหลืออีกร้อยละ 7.63 เป็นของโกดังกลางและเชอร์เวย์อร์ ความเสื่อมด้านคุณภาพ ตลอดจน ความเสื่อมด้านปริมาณ ตามลำดับ

กระทั่งการขึ้นราคาจำนำสูงที่สุดเป็นประวัติการณ์ ถึงตันละ 14,000 บาท เมื่อ พ.ศ.2551 สมัยรัฐบาล สมคร สุนทรเวช ถือเป็นการยกระดับการรับจำนำข้าวเปลือกให้กลายมาเป็น นโยบาย “ประชานิยม” เพื่อสนองตอบต่อคะแนนนิยมและความสำเร็จทางการเมือง อย่างชัดเจน

การเปลี่ยนแปลงของนโยบายมีขึ้นอีกครั้ง สมัยรัฐบาล อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ พ.ศ.2552 ด้วยการยกเลิกการรับจำนำข้าวเปลือก หันมาใช้ในการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ซึ่งล่องเลยมาจนบัดนี้ ก็ยังไม่มีผลการวิจัยที่ชี้ให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม ถึงผลด้านการแบ่งสรรส่วนแบ่งผลประโยชน์อันเกิดจากปฏิบัติการของนโยบาย เท่าที่ปรากฏ ล้วนเป็นเพียงวิวาทะของนักวิชาการ (กรุงเทพธุรกิจ, 2554ข: 2; โพสต์ทูเดย์, 2554: V1; สานิตย์ วิสุทธาธรรม, 2554) และผู้ส่งออก (กรุงเทพธุรกิจ, 2554ก: 2; ฟินน์เอส, 2554: 8) ที่ให้การสนับสนุนการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว และปฏิเสธการรับจำนำข้าวเปลือก

ตรงข้ามอย่างสิ้นเชิงกับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่มักแสดงความชื่นชมกับการรับจำนำข้าวเปลือก รวมถึงสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ว่า “นึกว่ามันมาสนับสนุนคนรายพวกชาวนาจริงๆ ไม่ค่อยได้เท่าไรหรอก” (กฤษกร วงศ์กรวุฒิ, 2554: 107)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “นโยบาย “ประชานิยม” กับการสร้าง/ลด “ความเหลื่อมล้ำ” และ “ความไม่เป็นธรรม” ทางเศรษฐกิจ: ข้อเสนอเชิงประจักษ์ว่าด้วยการแบ่งสรรผลประโยชน์ในธุรกิจค้าข้าวของไทย” จึงได้รับการพัฒนาขึ้นจากบทความวิจัย เรื่อง “(ความไร้) อำนาจของรัฐในยุคโลกาภิวัตน์: ข้อเสนอเชิงประจักษ์ว่าด้วยการกำหนดราคาข้าวเปลือกภายในประเทศของไทย” (กิตติศักดิ์ เจริญสิทธิประเสริฐ, ธนพร ศรียากุล และ สุदारัตน์ รอดบุญส่ง, 2554) เพื่อสนองต่อวัตถุประสงค์ อย่างน้อย 3 ประการ

ประการแรก เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่าง ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารในตลาดโลก กับผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ และ ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ กับผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ก่อนและหลังการนำนโยบายประชานิยม กล่าวคือ การรับจำนำข้าวเปลือก และการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว มาใช้ อันจะทำให้ทราบต่อไปว่าการกำหนด รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ ตลอดจนผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ประกอบด้วยอิทธิพลของผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารในตลาดโลก และผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ ตามลำดับ หรือไม่ ในอัตราส่วนที่เท่าใด ในแต่ละห้วงนโยบาย

ประการต่อมา เพื่อพิสูจน์ให้เห็นถึงการแบ่งสรรผลประโยชน์ในธุรกิจค้าข้าวของไทย ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 3 ฝ่าย ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกข้าว โรงสี และ ผู้ส่งออก โดยพิจารณาผ่านข้อมูลเชิงประจักษ์ข้างต้น เกี่ยวกับความสัมพันธ์ และอัตราส่วนในการเปลี่ยนแปลง ของตัวแปรทั้ง 2 คู่ อันจะทำให้ทราบถึงลักษณะของการแบ่งสรรผลประโยชน์ ในทางที่สร้างหรือลดความเหลื่อมล้ำ รวมถึงความไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจในวงธุรกิจค้าข้าว อันเกิดขึ้นจากปฏิบัติการของนโยบายภาครัฐ ทั้งที่ได้ชื่อว่าไม่เป็นและเป็นประชานิยม

ประการสุดท้าย เพื่อเปรียบเทียบผลของการนำนโยบายประชานิยมทั้ง 2 รูปแบบ ในมิติของการสร้างหรือลดความเหลื่อมล้ำ ตลอดจนความไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจ ในวงธุรกิจค้าข้าว อันจะกลายไปเป็นผลสัมฤทธิ์สุดท้ายของการวิจัย กล่าวคือ ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อผู้กำหนดนโยบายภาครัฐ ต่อไป

วิธีการดำเนินการวิจัย

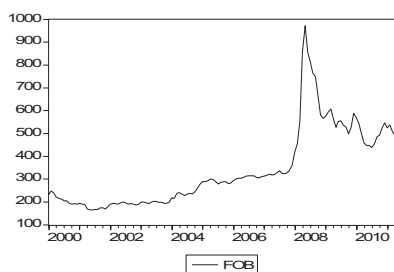
ข้อมูลและตัวแปร

คณะผู้วิจัยเลือกใช้ข้อมูลอนุกรมเวลา ที่ได้รับการรวบรวมจากสำนักส่งเสริมการค้าสินค้าเกษตรกรรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ (2554ก, 2554ข, 2554ค) จำนวนทั้งสิ้น 136 เดือน ตั้งแต่ เดือนมกราคม พ.ศ.2543 ถึง เดือนเมษายน พ.ศ.2554 ของตัวแปรดังต่อไปนี้

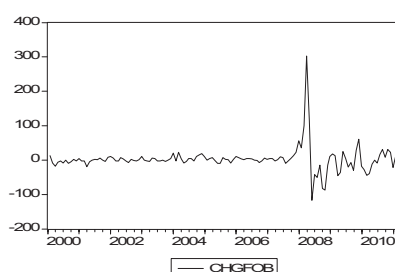
1. ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารในตลาดโลด (CHGFOB) ซึ่งแปลงจากราคาข้าวสารในตลาดโลก (FOB) ด้วยวิธีผลต่างอันดับที่ 1 เพื่อแทนอัตราการเปลี่ยนแปลงของราคาของผู้ส่งออกสามารถจำหน่ายให้แก่ลูกค้าต่างประเทศได้ในแต่ละห้วงเวลา ณ ที่นี้กำหนดให้เป็นตัวแปรอิสระของผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ (CHGBANGKOK)

2. ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ (CHGBANGKOK) ซึ่งแปลงจากราคาข้าวสารภายในประเทศ ชนิดข้าว 5% (BANGKOK) ด้วยวิธีผลต่างอันดับที่ 1 เพื่อแทนอัตราการเปลี่ยนแปลงของราคาที่โรงสีสามารถจำหน่ายให้แก่ผู้ส่งออกได้ในแต่ละช่วงเวลา ณ ที่นี้กำหนดให้เป็นตัวแปรตามของผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารในตลาดโลก (CHGFOB) และตัวแปรอิสระของผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวเปลือก (CHGRICE)

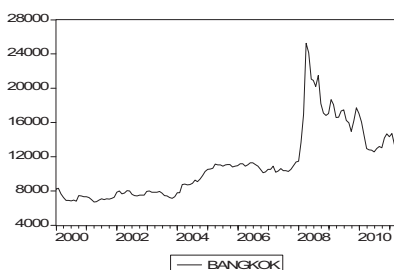
3. ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ (CHGRICE) ซึ่งแปลงจากราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ณ ความชื้น 15% (RICE) ด้วยวิธีผลต่างอันดับที่ 1 เพื่อแทนอัตราการเปลี่ยนแปลงของราคาที่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวสามารถจำหน่ายให้แก่โรงสีได้ในแต่ละช่วงเวลา ณ ที่นี้กำหนดให้เป็นตัวแปรตามของผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ (CHGBANGKOK)

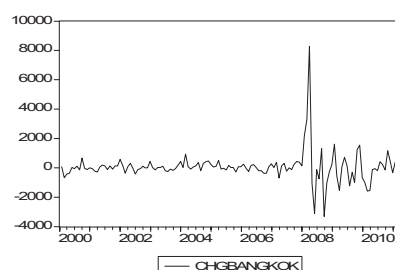
ภาพที่ 1 ราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ

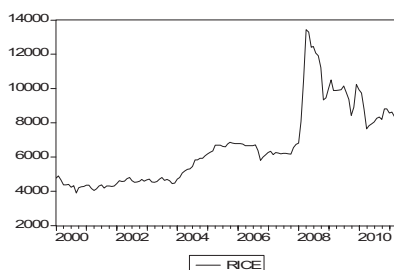
ภาพที่ 2 ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ

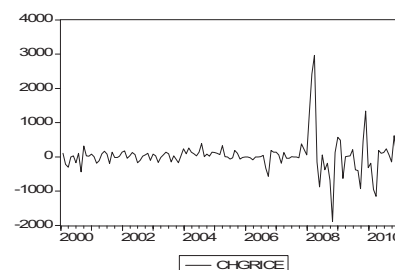
ภาพที่ 3 ราคาข้าวสารภายในประเทศ

ภาพที่ 4 ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ

ภาพที่ 5 ราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ

ภาพที่ 6 ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ความถดถอย โดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ผลการวิจัย

ก่อนการนำนโยบายประชานิยมมาใช้ (เดือนมกราคม พ.ศ.2543 ถึง เดือนมีนาคม พ.ศ.2551)

ในขั้นแรก เป็นการพิสูจน์ให้เห็นจริง ว่าก่อนการนำนโยบายประชานิยมมาใช้ ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารในตลาดโลก กับผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ และ ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ กับผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ มีความสัมพันธ์ รวมถึงได้รับอิทธิพลหรือไม่ จากผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารในตลาดโลก ทั้งนี้ ในอัตราส่วนที่เท่าใด

ตารางที่ 1 ชี้ให้เห็นว่า ก่อนการนำนโยบายประชานิยมมาใช้ ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารในตลาดโลก มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน กับผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ โดยที่ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารในตลาดโลกเปลี่ยนแปลงไปทุกๆ 1 เหรียญสหรัฐ จะส่งผลทำให้ ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน 27.92 บาท ทั้งนี้ ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารในตลาดโลก สามารถอธิบายผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ ได้ร้อยละ 67.18

ตารางที่ 2 ชี้ให้เห็นว่า ก่อนการนำนโยบายประชานิยมมาใช้ ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน กับผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวเปลือก

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ถดถอย ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารในตลาดโลก กับผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-1.889514	21.70279	-0.087063	0.9308
CHGFOB	27.91590	3.751695	7.440877	0.0000
R-squared	0.671813	Prob(F-statistic)		0.000000
Newey-West HAC Standard Errors & Covariance (lag truncation=4)				

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ถดถอย ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ กับผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	6.855135	11.57959	0.592002	0.5552
CHGBANGKOK	0.575596	0.081747	7.041189	0.0000
R-squared	0.776803	Prob(F-statistic)		0.000000
Newey-West HAC Standard Errors & Covariance (lag truncation=4)				

ภายในประเทศ โดยที่ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศเปลี่ยนแปลงไปทุกๆ 1 บาท จะส่งผลทำให้ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน 0.58 บาท ทั้งนี้ ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารในตลาดโลก สามารถอธิบายผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ ได้ร้อยละ 77.68

โดยที่ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศเปลี่ยนแปลงไปทุกๆ 27.92 บาท จะส่งผลทำให้ ผลต่างของราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน 16.07 บาท

ที่อัตราแลกเปลี่ยนเฉลี่ย 1 เหรียญสหรัฐ เท่ากับ 40.01 บาท การเปลี่ยนแปลงของผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารในตลาดโลกทุกๆ 1 บาท จะส่งผลทำให้ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ และผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน 0.70 และ 0.40 บาท ตามลำดับ

ฉะนั้น เมื่อพิจารณาถึงการแบ่งสรรผลประโยชน์อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของราคาข้าวสารในตลาดโลกทุกๆ 1 บาท ราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ซึ่งหมายถึงส่วนแบ่งที่ชาวนาจะได้รับ ภายหลังการคำนวณอัตราการค้าเสรีสภาพจากข้าวเปลือกไปเป็นข้าวสาร ที่ 1.67 ต่อ 1 จึงเท่ากับ 0.68 บาท ในขณะที่โรงสีจะได้รับส่วนต่างเพียง 0.02 บาท ท้ายที่สุด ผู้ส่งออก จะได้รับ 0.30 บาท

หลังการนำนโยบายประชานิยมมาใช้ (เดือนเมษายน พ.ศ.2551 ถึง เดือนเมษายน พ.ศ.2554)

ขั้นต่อมา เป็นการพิสูจน์ให้เห็นจริง ว่าหลังการนำนโยบายประชานิยมมาใช้ ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารในตลาดโลก กับผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ และ ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ กับผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ มีความสัมพันธ์ รวมถึงได้รับอิทธิพลหรือไม่ จากผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารในตลาดโลก ทั้งนี้ ในอัตราส่วนที่เท่าใด

ตารางที่ 3 ชี้ให้เห็นว่า หลังการนำนโยบายประชานิยมมาใช้ ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารในตลาดโลก มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน กับผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ โดยที่ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารในตลาดโลกเปลี่ยนแปลงไปทุกๆ 1 เหรียญสหรัฐ จะส่งผลทำให้ ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน 17.58 บาท ทั้งนี้ ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารในตลาดโลก สามารถอธิบายผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ ได้ร้อยละ 43.90

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ถดถอย ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารในตลาดโลก กับผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-159.3955	170.7596	-0.933450	0.3572
CHGFOB	17.57973	5.672764	3.098971	0.0039
R-squared	0.439045	Prob(F-statistic)		0.000000
Newey-West HAC Standard Errors & Covariance (lag truncation=4)				

ตารางที่ 4 ชี้ให้เห็นว่า หลังการนำนโยบายประชานิยมมาใช้ ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ โดยที่ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศเปลี่ยนแปลงไปทุกๆ 1 บาท จะส่งผลทำให้ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน 0.36 บาท ทั้งนี้ ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารในตลาดโลก สามารถอธิบายผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ ได้ร้อยละ 49.74

โดยที่ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศเปลี่ยนแปลงทุกๆ 17.58 บาท จะส่งผลทำให้ ผลต่างของราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน 6.33 บาท

ที่อัตราแลกเปลี่ยนเฉลี่ย 1 เหรียญสหรัฐ เท่ากับ 32.91 บาท การเปลี่ยนแปลงของผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารในตลาดโลกทุกๆ 1 บาท จะส่งผลทำให้ ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ และผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน 0.53 และ 0.19 บาท ตามลำดับ

ฉะนั้น เมื่อพิจารณาถึงการแบ่งสรรผลประโยชน์ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของราคาข้าวสารในตลาดโลกทุกๆ 1 บาท ราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ซึ่งหมายถึงส่วนแบ่งที่ชาวนาจะได้รับ ภายหลังการคำนวณอัตราการค้าเสรีสภาพจากข้าวเปลือกไปเป็นข้าวสาร ที่ 1.67 ต่อ 1 จึงเท่ากับ 0.32 บาท ในขณะที่โรงสีจะได้รับส่วนต่าง เท่ากับ 0.21 บาท ท้ายที่สุด ผู้ส่งออก จะได้รับสูงสุดถึง 0.47 บาท

หลังการนำการรับจำนำข้าวเปลือก มาใช้ (เดือนเมษายน พ.ศ.2551 ถึง เดือนตุลาคม พ.ศ.2552)

สำหรับขั้นนี้ เป็นการพิสูจน์ให้เห็นจริง ว่าหลังการนำการรับจำนำข้าวเปลือกมาใช้ ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารในตลาดโลก กับผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ และ ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ กับผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ มีความสัมพันธ์ รวมถึงได้รับอิทธิพลหรือไม่ จากผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารในตลาดโลก ทั้งนี้ ในอัตราส่วนที่เท่าใด

ตารางที่ 5 ชี้ให้เห็นว่าหลังการนำการรับจำนำข้าวเปลือกมาใช้ ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารในตลาดโลก มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศโดยที่ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารในตลาดโลกเปลี่ยนแปลงไปทุกๆ 1 เหรียญสหรัฐ จะส่งผลทำให้ ผลต่าง

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ถดถอย ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ กับผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-28.88301	57.70964	-0.500489	0.6200
CHGBANGKOK	0.360805	0.073215	4.927994	0.0000
R-squared	0.497396	Prob(F-statistic)		0.000000
Newey-West HAC Standard Errors & Covariance (lag truncation=4)				

อันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน 13.22 บาท ทั้งนี้ ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารในตลาดโลก สามารถอธิบายผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ ได้ร้อยละ 28.21

ตารางที่ 6 ชี้ให้เห็นว่า หลังการนำการรับจำนำข้าวเปลือกมาใช้ ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ โดยที่ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศเปลี่ยนแปลงไปทุกๆ 1 บาท จะส่งผลทำให้ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน 0.26 บาท ทั้งนี้ ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารในตลาดโลก สามารถอธิบายผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ ได้ร้อยละ 31.67

โดยที่ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ เปลี่ยนแปลงทุกๆ 13.22 บาท จะส่งผลทำให้ ผลต่างของราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน 3.44 บาท

ที่อัตราแลกเปลี่ยนเฉลี่ย 1 เหรียญสหรัฐ เท่ากับ 34.14 บาท การเปลี่ยนแปลงของ ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารในตลาดโลกทุกๆ 1 บาท จะส่งผลทำให้ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ และผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน 0.39 และ 0.10 บาท ตามลำดับ

ฉะนั้น เมื่อพิจารณาถึงการแบ่งสรรผลประโยชน์อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของราคาข้าวสารในตลาดโลกทุกๆ 1 บาท ราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ซึ่งหมายถึงส่วนแบ่งที่ชาวนาจะได้รับภายหลัง

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ถดถอย ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารในตลาดโลก กับผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-307.9085	341.7926	-0.900864	0.3810
CHGFOB	13.22464	6.631904	1.994094	0.0635
R-squared	0.282090	Prob(F-statistic)		0.000000
Newey-West HAC Standard Errors & Covariance (lag truncation=4)				

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์ถดถอย ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ กับผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-131.5186	109.4077	-1.202097	0.2468
CHGBANGKOK	0.256527	0.061354	4.181126	0.0007
R-squared	0.316621	Prob(F-statistic)		0.000000
Newey-West HAC Standard Errors & Covariance (lag truncation=4)				

การคำนวณอัตราการเปลี่ยนแปลง จากข้าวเปลือกไปเป็นข้าวสาร ที่ 1.67 ต่อ 1 จึงเท่ากับ 0.17 บาท ในขณะที่โรงสี จะได้รับส่วนต่าง เท่ากับ 0.22 บาท ท้ายที่สุด ผู้ส่งออก จะได้รับสูงสุดถึง 0.61 บาท

หลังการนำการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว มาใช้ (เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2552 ถึง เดือนเมษายน พ.ศ.2554)

สำหรับขั้นนี้ เป็นการพิสูจน์ให้เห็นจริง ว่าหลังการนำการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมาใช้ ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารในตลาดโลก กับผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ และผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ กับผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ มีความสัมพันธ์ รวมถึงได้รับอิทธิพลหรือไม่ จากผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารในตลาดโลก ทั้งนี้ ในอัตราส่วนที่เท่าใด

ตารางที่ 7 ชี้ให้เห็นว่า หลังการนำการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมาใช้ ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารในตลาดโลก มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน กับผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ โดยที่ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารในตลาดโลกเปลี่ยนแปลงไปทุกๆ 1 เหรียญสหรัฐ จะส่งผลทำให้ ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน 28.92 บาท ทั้งนี้ ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารในตลาดโลก สามารถอธิบายผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ ได้ร้อยละ 89.96

ตารางที่ 8 ชี้ให้เห็นว่า หลังการนำการประกันรายได้เกษตรกรมาใช้ ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวเปลือก

ตารางที่ 7 การวิเคราะห์ถดถอย ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารในตลาดโลก กับผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-121.7549	60.12796	-2.024931	0.0611
CHGFOB	28.92340	2.093555	13.81545	0.0000
R-squared	0.899614	Prob(F-statistic)		0.000000
Newey-West HAC Standard Errors & Covariance (lag truncation=4)				

ตารางที่ 8 การวิเคราะห์ถดถอย ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ กับผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	52.43527	66.19733	0.792106	0.4406
CHGBANGKOK	0.569554	0.090677	6.281123	0.0000
R-squared	0.811494	Prob(F-statistic)		0.000000
Newey-West HAC Standard Errors & Covariance (lag truncation=4)				

ภายในประเทศ โดยที่ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศเปลี่ยนแปลงไปทุกๆ 1 บาท จะส่งผลทำให้ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน 0.57 บาท ทั้งนี้ ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารในตลาดโลก สามารถอธิบายผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ ได้ร้อยละ 81.14

โดยที่ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ เปลี่ยนแปลงทุกๆ 28.92 บาท จะส่งผลทำให้ ผลต่างของราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน 16.48 บาท

ที่อัตราแลกเปลี่ยนเฉลี่ย 1 เหรียญสหรัฐ เท่ากับ 31.61 บาท การเปลี่ยนแปลงของ ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารในตลาดโลกทุกๆ 1 บาท จะส่งผลทำให้ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ และผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน 0.91 และ 0.52 บาท ตามลำดับ

ฉะนั้น เมื่อพิจารณาถึงการแบ่งสรรผลประโยชน์อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของราคาข้าวสารในตลาดโลกทุกๆ 1 บาท ราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ซึ่งหมายถึงส่วนแบ่งที่ชาวนาจะได้รับภายหลังการคำนวณอัตราการสีแปรสภาพจากข้าวเปลือกไปเป็นข้าวสาร ที่ 1.67 ต่อ 1 จึงเท่ากับ 0.87 บาท ในขณะที่โรงสีจะได้รับส่วนต่าง เพียง 0.04 บาท ท้ายที่สุด ผู้ส่งออก จะได้รับ 0.09 บาท

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

จากการจำแนกวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของ ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารในตลาดโลก กับผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศ และ ผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวสารภายในประเทศกับผลต่างอันดับที่ 1 ของราคาข้าวเปลือกภายในประเทศ ในแต่ละห่วงโซ่นโยบาย นำมาสู่แบบจำลองโครงสร้างของการแบ่งสรรผลประโยชน์ ระหว่าง เกษตรกรผู้ปลูกข้าว โรงสี และผู้ส่งออก ในธุรกิจค้าข้าวของไทย ซึ่งมีสัดส่วนดังต่อไปนี้

ก่อนการนำนโยบายประชานิยมมาใช้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์สูงสุดถึงร้อยละ 68 ในขณะที่ผู้ส่งออกและโรงสี ได้รับร้อยละ 30 และร้อยละ 2 ตามลำดับ

ภายหลังการนำนโยบายประชานิยมมาใช้โครงสร้างการแบ่งสรรผลประโยชน์เกิดการเปลี่ยนแปลงจากเดิม เกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่เคยเป็นผู้รับผลประโยชน์มากถึงร้อยละ 68 กลับลดลงไปกว่าครึ่ง เหลือเพียงร้อยละ 32 ในขณะที่ผู้ส่งออกและโรงสี ได้รับผลประโยชน์เพิ่มมากขึ้นเป็นร้อยละ 47 และร้อยละ 21 ตามลำดับ

เมื่อจำแนกนโยบายประชานิยมออกเป็นการรับจำนำข้าวเปลือกและการประกันรายได้เกษตรกร พบว่าการรับจำนำข้าวเปลือก มีสัดส่วนการแบ่งสรรผลประโยชน์ที่เป็นคุณแก่ผู้ส่งออกมากเป็นประวัติการณ์ สูงถึง ร้อยละ 61 ในขณะที่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวกลับได้รับน้อยที่สุดเป็นประวัติการณ์เช่นกัน เพียงร้อยละ 17

เมื่อเปรียบเทียบกับโครงสร้างสัดส่วนการแบ่งสรรผลประโยชน์ของการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว ที่เป็นคุณแก่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมากเป็นประวัติการณ์ สูงถึงร้อยละ 87 ในขณะที่ ผู้ส่งออก

และโรงสี ได้รับร้อยละ 9 และร้อยละ 4 ตามลำดับ จึงอาจกล่าวได้ว่า นโยบายประชานิยม ที่แม้จะถูกตั้งข้อสังเกตว่ามีผลดีมากกว่าผลร้าย ในขณะเดียวกัน ก็เริ่มเป็นที่ยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้เสียแล้วในสังคมไทย นับเป็นตัวแปรหนึ่งที่สามารถทั้งสร้างและลดความเหลื่อมล้ำ รวมถึงความไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจได้

ซึ่งในกรณีธุรกิจค้าข้าวของไทย ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า การรับจำนำข้าวเปลือก ที่แม้จะได้รับการยอมรับและชื่นชมจากเกษตรกรผู้ปลูกข้าว แต่กลับเป็นนโยบายที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้ส่งออกมากที่สุด ในขณะที่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวกลายเป็นผู้ที่ได้รับผลประโยชน์น้อยที่สุด ตรงกันข้าม การประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว กลับเป็นนโยบายที่เอื้อประโยชน์ต่อเกษตรกรผู้ปลูกข้าวมากที่สุด แต่อาจจะด้วยข้อเท็จจริงด้านราคาข้าวสารในตลาดโลกที่ลดลงอย่างต่อเนื่องตลอดนโยบาย จึงเป็นเหตุให้การประกันรายได้เกษตรกรไม่เป็นที่ยอมรับและชื่นชมมากนักจากเกษตรกรผู้ปลูกข้าว

ทั้งนี้ เพื่อเป็นการตรวจสอบกลับไปยังปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง คณะผู้วิจัยจึงสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ประกอบด้วย จินตนา ชัยยวรรณการ (2554) สุทัศน์ ราชเรืองระบิน (2554) และ เฮีย ช. (2554) พบว่า ข้อมูลที่ได้รับมีความใกล้เคียงกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ครั้งนี้ ย่อมเป็นอีกหนึ่งเครื่องเตือนสติอย่างดี แก่คณะบุคคลอย่างน้อย 2 ฝ่าย ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหลายกับการกำหนดนโยบายภาครัฐ ที่ต้องระมัดระวังให้มากยิ่งขึ้นในการกำหนดหรือนำนโยบายประชานิยมใดๆ มาใช้ เพราะนอกเหนือจากมิติของความยากจน อันเกี่ยวพันอยู่กับการกินดีอยู่ดี รวมถึงการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตย ซึ่งมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดความเป็นไปของพรรคการเมืองในอันที่จะได้รับเลือกให้เข้าไปทำหน้าที่เป็นรัฐบาลหรือไม่แล้ว

มิติของความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรม ก็เป็นอีกหนึ่งปัญหาสำคัญของสังคมไทยที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น แนวทางของรัฐบาลชุดปัจจุบันที่มีความชัดเจนมาตั้งแต่ขณะรณรงค์หาเสียง ว่าประสงค์ที่นำนโยบายการรับจำนำข้าวเปลือกกลับมาใช้ใหม่อีกครั้ง ซ้ำยังเป็นการรับจำนำข้าวเปลือกอย่างสุดโต่งทุกเมล็ด ซึ่งแม้ข้อมูลเชิงประจักษ์จะแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการยกระดับราคาข้าวได้จริงทั้งระบบ อันอาจนำมาซึ่งแนวโน้มการลดลงของปัญหาความยากจนของเกษตรกรผู้ปลูกข้าว หากแต่ผลจากการ

ตารางที่ 9 เปรียบเทียบการแบ่งสรรผลประโยชน์ จำแนกตามห่วงโซ่คุณค่า

ห่วงโซ่คุณค่า	เกษตรกรผู้ปลูกข้าว	โรงสี	ผู้ส่งออก
ก่อนการนำนโยบายประชานิยมมาใช้	68	2	30
(ผู้ทรงคุณวุฒิ)	50-55	15-20	30
หลังการนำนโยบายประชานิยมมาใช้	32	21	47
(ผู้ทรงคุณวุฒิ)	30	15-30	20-70
หลังการนำการรับจำนำข้าวเปลือก มาใช้	17	22	61
หลังการนำการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าว มาใช้	87	4	9

วิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นเช่นเดียวกันว่า ด้วยแนวนโยบายดังกล่าว เกษตรกรผู้ปลูกข้าวกลับเป็นผู้ที่ได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์ในอัตราส่วนที่น้อยที่สุด ไม่ถึง 1 จาก 5 ส่วน ขณะที่โรงสี โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ส่งออก ได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์รวมกันเกินกว่า 4 จาก 5 ส่วน

แถลงการณ์ของคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่อังคารที่ 23 สิงหาคม พ.ศ.2554 ที่ประกาศไว้ว่าจะมุ่งมั่นแก้ไขปัญหาคาความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางเศรษฐกิจ เมื่อพิจารณาจากกรณีการแบ่งสรรผลประโยชน์ในธุรกิจค้าข้าว จึงมีสถานะเป็นเพียง “วาทกรรม” ที่เพิ่งถูกเปิดเผย และเรียกร้องการทบทวนเพื่อพิสูจน์ความจริงใจ เหตุทั้งจากการเจาะจงเลือกนโยบายที่ยังผลให้ช่องว่างดังกล่าวเกิดการขยายตัวมากยิ่งขึ้น รวมถึงการดึงผลประโยชน์ส่วนใหญ่อันสมควรและเคยตกอยู่ในมือเกษตรกรผู้ปลูกข้าวต่อเนื่องมาร่วม 2 ปี กลับคืนไปสู่ชนชั้นนายทุน

เหนือสิ่งอื่นใดผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ครั้งนี้ ยังย้ำเตือนให้ประชาชนจำต้องตระหนักให้มากยิ่งขึ้น ถึงความจำเป็นในการพิสูจน์ให้เห็นจริง ว่านโยบายต่างๆ ที่ภาครัฐกำหนด โฆษณาชวนเชื่อตลอดจนนำมาใช้นั้น แท้ที่จริงแล้วเป็นไปโดยสุจริต หรือประกอบไปด้วยวาระแอบแฝง รวมถึงเป็นประโยชน์แก่ประชาชนอย่างแท้จริงหรือไม่ ในอัตราส่วนที่มากนักน้อยเพียงใด

บรรณานุกรม

- กรุงเทพธุรกิจ.** 2554ก. กรุงเทพมหานคร: 21 มิถุนายน 2554. หน้า 2.
- กรุงเทพธุรกิจ.** 2554ข. กรุงเทพมหานคร: 22 มิถุนายน 2554. หน้า 2.
- กฤษกร วงศ์กรวุฒิ. 2554. “คุยกันที่ริมนา.” **ศ คน** 6 (8): 100-117.
- กิตติศักดิ์ เจริญสิทธิประเสริฐ, ธนพร ศรียากุล และ สุदारัตน์ รอดบุญส่ง. 2554. “(ความไร้) อำนาจของรัฐในยุคโลกาภิวัตน์: ข้อเสนอเชิงประจักษ์ว่าด้วยการกำหนดราคาข้าวเปลือกภายในประเทศไทย.” **วารสารบริหารธุรกิจ เทคโนโลยีสยามนคร** 8 (1): 29-46.
- จินตนา ชัยยวรรณาการ. 2554. รองอธิบดีเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. **สัมภาษณ์**, 7 กรกฎาคม 2554.
- ทิพวัลย์ สัจจันทร์. 2546. “บทสะท้อนความคิด เรื่องชีวิตชาวนาไทย.” ใน ขวัญใจ โกเมศ, ทรงกลด บางยี่ขัน, ทิพวัลย์ สัจจันทร์, นันทิยา สว่างวุฒิธรรม, วรรณ นามิกมูล, สุกัญญา สุขฉายา และ เอี่ยม ทองดี. **ข้าวกับชาวนา**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิข้าวไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 40-41.
- ไทยโพสต์. 2552. **ความเป็นธรรม เรื่องใหญ่ที่สุดของประเทศไทย: ประเวศ วะสี** (Online). <http://www.thaipost.net/news/180309/1893>. (7 กรกฎาคม 2554).
- ธีระ วงศ์สมุทร. 2553. **นโยบายรัฐกับชาวนา** (Online). <http://www.thairice.org/html/riceforum/rice2010/Policyfm.php>. (7 กรกฎาคม 2554).
- นิพนธ์ พัวพงศกร และจิตรกร จารุพงษ์. 2553. **โครงการศึกษามาตรการแทรกแซงตลาดข้าวเพื่อป้องกันการทุจริต**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.
- โพสต์ทูเดย์. 2554. กรุงเทพมหานคร: 22 มิถุนายน 2554. หน้า V1.

พันนี้เอส (นามแฝง). 2554. “ผู้ส่งออกยี้จ้านข้าว.” **ไทยรัฐ** (23 มิถุนายน 2554): 8.

ผาสุก พงษ์ไพจิตร. 2554. **ภาพรวมของความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการพื้นฐานของประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ผู้จัดการออนไลน์. 2554. **หอการค้าแนะ รบ. ใหม่ เร่งแก้ปัญหาคอรัปชัน-ลดความเหลื่อมล้ำ** (Online). <http://www.manager.co.th/Politics/ViewNews.aspx?NewsID=9540000073087>. (7 กรกฎาคม 2554).

มติชนออนไลน์. 2554. **ดร.สุเมธชัยไทย “รายกระทู้-จนกระจาย” มุ่งแต่เจริญด้าน ศก.** (Online). http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1310041118&gripid=03&catid=&subcatid= (7 กรกฎาคม 2554).

เยาวเรศ หยดพวง. 2554. **“ปลดล็อคความเหลื่อมล้ำ-ไม่เป็นธรรมในสังคมไทย”** (Online). http://www.codi.or.th/reform/index.php?option=com_content&view=article&id=1%3A2011-03-07-03-26-36&catid=4%3A2011-03-03-07-41-55&Itemid=3&lang=th. (7 กรกฎาคม 2554).

สถิตี อาชวานันทกุล. 2554. **ความเหลื่อมล้ำยับยั้งพัฒนา**. นนทบุรี: สำนักงานปฏิรูป.

สาธิตินัย วิสุทธิธรรม. 2554. **3 กูรูใหญ่ ตรวจสอบ “จ้าน” สอดตก “ประกบ” เอื้อชาวนามากกว่าพ่อค้าข้าว** (Online). http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1308024642&gripid=01&catid=01. (7 กรกฎาคม 2554).

สุทัศน์ ราชเรืองระบิน. 2554. **ผู้อำนวยการกลุ่มงานข้าวและผลิตภัณฑ์ สำนักส่งเสริมการค้าสินค้าเกษตร กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์. สัมภาษณ์**, 7 กรกฎาคม 2554.

สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2553. **สถิติข้อมูลความยากจนและการกระจายรายได้**.

สำนักส่งเสริมการค้าสินค้าเกษตร กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์. 2554ก. **ราคาขายส่งข้าวสารเจ้า 5% ตลาดกรุงเทพมหานคร**.

_____. 2554ข. **ราคาข้าวเปลือกนาปรังและนาปี (ณ ความชื้น 15%) เฉลี่ย ทำข้าวลาดยาวและจังหวัดพิษณุโลก**.

_____. 2554ค. **ราคาข้าวสารส่งออก FOB. กรุงเทพฯ**.

อัมมาร์ สยามวรา, เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง และ วชิรยา โตสงวน. 2554. **นโยบายราคาและนโยบายการตลาดสินค้าเกษตรกรรม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

เฮีย ซ. (นามสมมติ). 2554. **ผู้ประกอบการ แถบภาคเหนือตอนล่าง. สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์**, 7 กรกฎาคม 2554.